

JIMEP

Journal of International Management, Educational and Economics Perspectives

Gönderiliş Tarihi: 17/09/2021

Kabul Tarihi: 09/11/2021

ORCID 0000-0003-0794-0225

ORCID 0000-0002-8769-5647

KADIN YOKSULLUĞU VE KADIN YOKSULLUĞUNUN KENTTEKİ YANSIMALARI: TOKAT İLİ ÖRNEĞİ

**Yavuz ACUNGİL¹
Büşra EROL²**

ÖZ

1980 sonrası süreçte dünyaya hızla hâkim olan küreselleşme ile bir yandan toplumların refah koşulları ve zenginlikleri artarken diğer yandan yoksulluk mefhumu kendisini daha da derinleştirerek varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Hâkim algının aksine yoksulluğun bir cinsiyetinin olmadığı düşünülse de yoksulluk kadınlara mündemiç bir durum olarak toplumun her alanında varlık göstermesi yapılan uluslararası çalışmalarla da kanıtlanmış bir gerçektir. Kadınlar açısından eğitim olanaklarından yararlanamama ya da düşük eğitim seviyesi, ataerkil sistemin kadınlara biçtiği toplumsal roller, işgücü piyasasına sınırlı katılımı gibi pek çok nedenden kaynaklı kadınlar yoksulluğu deneyimleyen figüranlar olarak toplumsal hayattan ya dışlanmakta ya da kötü şartlar altında mücadele vermektedir. Bu çalışma Tokat kent merkezinde yaşayan kadınların yoksulluğa bakış açılarını ve nasıl deneyimlediklerini ortaya çıkarmak, kadının yoksul olmasında yatan temel etkenin ne olduğunu izah edebilmek amacıyla yapılmıştır. Bu maksatla Tokat kent merkezinde yaşayan 375 kadın ile anket çalışması yürütülmüştür. Elde edilen bulgularda kadınların eğitim seviyesi düştükçe işgücü piyasasında daha az yer almakta olduğu ve yine eğitim seviyesinin düşüklüğüne bağlı olarak gelir seviyelerinin daha az olduğu, hane içi kararlarda söz sahibi olmada geri planda kaldıkları ve eğitim seviyesi yüksek olan kadınlara göre daha çok şiddete maruz kaldıkları tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Yoksulluk, Kadın Yoksulluğu, Tokat.

Jel Kodu: A13, H31, R21

WOMEN'S POVERTY AND ITS REFLECTIONS OF WOMEN'S POVERTY IN THE CITY: EXAMPLE OF TOKAT PROVINCE

ABSTRACT

With the globalization rapidly dominating the world in the post-1980 period, while the prosperity conditions and wealth of societies increase, the concept of poverty continues to exist by deepening itself even more. Contrary to the dominating perception, although it is thought that poverty does not have a gender, it is a fact that has been proven by international studies that poverty is an inherent condition for women in all areas of society. Women are either excluded from social life or struggle under bad conditions as extras who experience poverty due to many reasons such as not being able to benefit from educational opportunities or low education level, the social roles imposed on women by the patriarchal system, and their limited participation in the labor market. This study was carried out in order to reveal the perspectives of women living in the city center of Tokat and how they experience poverty, and to explain what the main factor behind women's poverty is. For this purpose, a survey was conducted with 375 women living in the city center of Tokat. In the findings, it has been determined that women are less involved in the labor market as the education level decreases, and their income level is lower due to the low level of education, they fall behind in having a say in household decisions and they are exposed to violence more than women with higher education levels.

Key Words: Poverty, Women's Poverty, Tokat.

Jel Codes: A13, H31, R21

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Kamu Yönetimi, yavuz.acungil@gop.edu.tr, Orcid: 0000-0003-0794-0225

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Kamu Yönetimi, busracoskun2020@gmail.com, Orcid: 0000-0002-8769-5647

GİRİŞ

Tarihsel olarak varlığını her daim hissettiren yoksulluk olgusu, günümüzde yalnızca az gelişmiş ülkelerin değil, gelişmiş ülkelerin de eşitsizlik temelli toplumsal bir sorunudur. Küreselleşme ile teknolojide ve sanayide yaşanan gelişmeler sonucu, bir taraftan dünya tarihi en zengin dönemini yaşarken, eşitsizlik kutbunun diğer ucunda ise özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere yoksulluk şiddetini arttırarak varlığını sürdürmeye devam ettirmiştir. Sosyal, psikolojik ve ekonomik pek çok açıdan nitelikleri bulunan yoksulluk kavramının cinsiyetinin olmadığı düşüncesi yaygın olsa da aslında yoksulluğun meydana getirdiği negatiftikten en çok etkilenen kadınlar olmuştur. Kadınların yoksulluğu erkeklerle göre daha derin yaşamasında ekonomik, siyasal ve kültürel alanlarda maruz kaldığı eşitsizlik temelli düşüncelerin yaygın oluşu yatmaktadır. Bu sebeple yoksulluğu sadece dar bir bakış açısıyla açıklayıp gelir yetersizliğinden kaynaklandığını ifade etmek doğru olmayacaktır. Türkiye’de kadınların eğitim olanaklarından yararlanmada engellerle karşılaşması ve iş piyasasında istihdam edilmede eril bakış açısının yaygın olması kadınların yoksullaşmasının en önemli nedenleridir. Bunun sonucunda kadınlar kaynaklara ulaşmada sorunlar yaşamakta ve toplumsal alanlardan dışlanmaktadır.

Günümüzün küresel dünyasında kadın erkek eşitliğinin bu kadar gündemde oluşuna rağmen ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda yaşanan yoksulluğun, kadınların üzerine sinmiş olması, yoksulluğun kadınlaşması kavramını ortaya çıkarmış ve Türkiye’de de yoksulluk kadınların daha çok yaşadığı bir gerçeklik haline gelmiştir.

Çalışma ile ilk olarak yoksulluk kavramı kavramsal çerçevede ele alınmış yoksulluğun çeşitlerinin neler olduğu açıklanmıştır. Daha sonra yoksulluğun kadınlaşması olgusu ele alınarak kadın yoksulluğunu etkileyen faktörler hakkında bilgiler verilmiştir. Son olarak ise çalışma kapsamında Tokat ilinde ikamet eden kadınların yoksulluğa olan bakış açılarını ve yoksulluğu nasıl deneyimlediklerini ortaya koyabilmek amacıyla Tokat kent merkezinde yaşayan her gelir düzeyindeki 375 kadın ile anket çalışması yapılmış ve sonuçları aktarılmıştır.

1. YOKSULLUK VE KENT YOKSULLUĞU KAVRAMI

Yoksulluk tanımı farklı kriterler esas alınarak farklı şekillerde yapılabilmektedir. Bu kriterlerin başında ülkelerin sosyo-ekonomik yapısı, içerdikleri kültürel yapı ve coğrafi konumları vardır. Yoksulluk yalnızca gelişmekte olan ülkelerin hayati bir sorunuymuş gibi algılansa da çağımızda artık gelişmiş ülkelere de içkin bir kavramdır. Bütün insanlığı ilgilendiren bir sorun olmasıyla yoksulluk kavramı geniş bir yelpazede tartışılır hale gelmiştir (Gerçil, 2015: 160).

Farklı şekillerde ele alınmasından kaynaklı göreceli nitelik kazanan yoksulluk olgusu tüm dünya ülkelerinin en mühim meselelerinden biri haline gelmiştir. Yoksulluk tanımlamaları yapılırken ortak noktalarda kimi zaman birleşirse de kavramın tam bir görüş birliği ile ifade edilmesi mümkün olmamıştır. Yoksulluk adına yapılmış bazı tanımlamalar yoksulluğu yalnızca gelir ve tüketim esaslı açıklamaya girişimindedir. Ancak yoksulluk kavramını sırf ekonomik açıdan ele almak noksan bir tanım olarak nitelendirilmesine yol açacaktır. Zira ülkelerin kalkınmasında engel teşkil eden yoksulluk olgusu hem sosyal hem ekonomik hem de kültürel içeriğe sahip çok yönlü bir kavramdır (Yıldırım ve Özdemir, 2013: 52-53).

Kelimenin tam anlamıyla yoksul kişi, hayati fonksiyonlarını idame ettirebilecek kadar maddi imkânları bulunmayan ya da rahat yaşamak için gerekli koşulları sağlayamayan bireydir. Yoksulluk mefhumu ise, hayatın zorunlu kıldığı imkânlardan kişilerin mahrumiyetini açıklamaktadır. Yoksulluk çok yönlü bir kavram olup bu sebeple değişik şekillerde ele alınabilmektedir (Dinçoflaz, 2009: 16). Yoksulluk, genellikle insanların ihtiyaçlarını karşılama konusunda yeterli gelire sahip olamama durumuyken bu yoksunluğun beraberinde getirdiği gıda, giyecek, sağlık hizmetleri, eğitim hizmetleri ve güvenlik gibi yaşam için gerekli olan ana ihtiyaçlardan yoksun olmak şeklinde izah edilebilmektedir. Buna göre yoksulluk kavramı, eşitsizliğin bir göstergesidir (Tire, 2017: 98).

Küreselleşen dünyada ekonomik pazarın hızla büyümesi, hızlı para akışı ve üretimin esnek görünümü gibi faktörler, bir yandan ülkelerin zenginliğine katkı sağlarken, diğer yandan yoksulu daha yoksul bir hale getirmektedir. Bunun arkasındaki temel sebep, kaynakların eşitsiz dağılımıdır. Başka bir deyişle, global sermaye zengin kesimin zenginliğine zenginlik katarken yoksulluk içinde yaşayan dezavantajlı kimseleri daha da düşkün hale getirmektedir (Açıkgöz ve Yusufoglu, 2012: 78).

Makro düzeyde küresel kapitalist sistem yoksulluğu etkilerken mikro düzeyde de yoksulluğu etkileyen unsurlar bulunmaktadır. Bunların en önemlileri arasında toplumların kendilerine has sosyal yapıları, katı geleneksel kurallar, çarpık gelir dağılımı, yüksek işsizlik, eğitim eksikliği, cinsiyet eşitsizliği, düşük istihdam olanakları vb. gelmektedir (Açıkgöz ve Yusufoglu, 2012: 79).

Yoksulluğun birçok çeşidi bulunmaktadır. Bunlar; mutlak yoksulluk, nispeten (görelî) yoksulluk, kırsal yoksulluk ve kentsel yoksulluktur. *Mutlak yoksulluk*, standardı olan bir gelir veya tüketim düzeyinin altında kalan kişilerin deneyimledikleri yoksulluk olarak tanımlanabilmektedir. Mutlak yoksulluk, bir hanenin veya kişinin hayatlarını idame ettirebilmek için gerekli olan asgari refah seviyesine ulaşamaması halidir. Dünya Bankası, günlük kazancı en az 2.400 kalori yiyeceği karşılamaya yetmeyen kişileri mutlak yoksul olarak nitelendirmektedir (Kızıloğlu vd. 2012: 430). Genel olarak mutlak anlamda yoksullar, yaşamsal faaliyetlerini sürdürmek için gerekli maddi kaynaklara sahip olmaktan mahrumdurlar. *Nispeten (Görelî) yoksullukta ise*, her birey toplumun bir yapı taşı olarak kabul edilmektedir. Bu genel kabule göre, yoksulluk sadece yaşamak için tüm kaynaklara ulaşamama sorunu olmayıp, aynı zamanda kişilerin, yaşadıkları toplumun hayat standartlarına göre, asgari bir yaşam biçimine kavuşup kavuşamama durumudur. Bu nedenle, görelî yoksulluk tanımına bakıldığında, tüm toplumlar için asgari yaşam düzeyinden, yani mutlak gelir düzeyinden daha çok, kişi başına düşen gelir ve refah seviyeleri ölçüt olarak belirlenmektedir (Meneviş, 2019: 20). *Kırsal yoksullukta ise*, kırsal bölgelerde yoksulluk içinde yaşayan aileler çoğunlukla tarım ve hayvancılıkla uğraşmakta balıkçılık, ormancılık gibi küçük ölçekli işlerde çalışmaktadırlar. Gelişmekte olan ülkelerdeki kır yoksulları türdeş bir görünüm sunmamakla birlikte ana hatlarıyla iki kategoriye ayrılabilirler. Bunlar kendi toprağını ekip biçen toprak sahibi yoksullar ile toprak sahibinin yanında çalışan işçi ve çoban gibi yoksullardır. Kırsal yoksulluğun ana kaynağı toprak sahibi olmayan ve vasıfsız işçilerdir (Dinçoflaz, 2009: 20). Genel olarak yoksulluğun daha çok kırsal alanlara içkin bir sorun olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Yeterli seviyede eğitim imkânlarının olmayışı, sağlık hizmetlerindeki eksiklikler, ulaşım ve iletişim olanaklarında yaşanan mahrumiyetler kırsal yoksulluğun bel kemiğini oluştururlar. Kırsal alanlarda yaşanan bu sıkıntılar kentlere olan ilgiyi artırmakta bununla beraber bu alanlara olan göçü de beslemektedir.

Kentsel yoksulluk kavramı kentsel ve kırsal alanın farklılıklarını üzerine kurulmuştur. Kırsal alanlara göre kentte yaşayan insanların, daha iyi eğitim almış oldukları ve buna bağlı olarak da ekonomik fırsat alanlarında daha çok yer alabildikleri görülmektedir. Genç nüfusun dinamik yapısı, kariyer sahibi olan eğitimli insanların kentlere olan göçü, kentler için avantaj sağlamaktadır.

Her yaştan birey için sağladığı imkânlar nedeniyle kentsel mekânlar cazibe merkezi olarak görülmüş ve bu durum ise kırsal mekânların gelişmemesine ve sınırlı kalmasına yol açmıştır. Yapılan yatırımlar, eğitim, sağlık, alt yapı gibi hizmetler kentsel mekânlarda daha fazla gelişmiştir. Ancak yoksulluk yalnızca kentlere göre dezavantajlı olan kırsal alanlarda görülen bir kavram olarak kalmayıp, kentsel mekânlarda da varlık göstermiştir. Kentsel mekânlarda yaşanan yoksulluk ise kentsel yoksulluk olarak ifade edilmektedir.

Kentsel yoksulluk, küreselleşme süreçlerinin etkisi ile kentsel alandaki yoksulluğun belirli bölgelerde yoğunlaşma meyillini tanımlamaktadır. Kentsel yoksulluk sadece düşük gelir ve yetersiz olan kentsel hizmetleri içermemekte; sağlık, eğitim ve güvenlik gibi hizmetlerden daha az yararlanmayı, gecekondulu mahallelerinde yaşamayı ve kentsel şiddete karşı savunmasız olmayı da içermektedir. Kentsel yoksulluğu yalnızca gelir eksikliği ile nitelendirerek açıklamamak gerekir. Bu yoksulluk türü pek çok sıkıntılarla beraberinde getirmiştir. Bu sıkıntılara örnek olarak; kentsel uyumsuzluk, gecekondulaşma, sağlıksız çevre koşulları, kayıt dışı istihdamda artış ve kadın problemleri verilebilmektedir (Dinçoflaz, 2009: 33, 44-45).

Kent yoksulluğunun ortaya çıkmasında, kırsal mekânlardan kentlere doğru yapılan göçlerin bir hayli etkili olduğu bilinmektedir (Açıkgöz, 2010: 47). Sanayileşmenin gerçekleştiği ilk dönemlerde yaşanan kent yoksulluğuyla günümüzde küresel ölçekte görülen kent yoksulluğu arasında şekil olarak benzerlikler bulunsa da içerik ve kapsam bakımından önemli farklılıklar gözlenmektedir. Günümüzde kent yoksulluğu hem küresel bir boyut kazanmış hem de kemikleşmiş bir rahatsızlık olarak tüm dünya ülkelerinde yerini almıştır.

Kentsel yoksulluğun dünyada önemli bir sorun olarak ortaya çıkmasında; modernleşme, küreselleşme ve buna bağlı olarak toplumlarda ortaya çıkan kutuplaşmaların sonuçlarının olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Kentlerde farklı şekillerde kendini gösteren bu yoksulluk, bütün

ülkelerde yaşanmasına karşılık az gelişmiş ülkelerin önemli bir sorunu olarak ortaya çıkmaktadır. Kentin imkânlarından kent sakinlerinin ne ölçüde yararlanabildiği konusu, kentin yoksulluk seviyesini ortaya çıkaran konudur. Genel yoksullukla kentsel yoksulluk arasındaki farka baktığımızda ise ortaya çıkan kanı; yaşanan fikri gelişmeler sonucunda küresel iktisadi alanda meydana gelen değişimlerle daha önce yoksul olmayan kimselerin yoksul hale gelmesi ve bunu görece kalıcı yaşayarak kendilerini mekânsal süreçlerden dışlanmış bulmalarıdır.

Dünya Bankası'na göre, farklı boyutları olan ve eğitim, konut, güvenlik, altyapı, sağlık, sosyal güvenlik gibi sorunları kapsayan kentsel yoksulluk, önceki dönemlerde toplumun küçük bir kesiminin sorunu için geçerliken küreselleşme ile boyutları farklılaşmıştır. Siyasal ve toplumsal değişimler ile ekonomik bunalımların ve kalkınmanın meydana getirdiği istihdam sorunları ve kentlere yönelik yoğun ve plansız göç hareketleri ile kendini bariz bir şekilde göstermektedir (Saçlı, 2019: 12).

Kentsel yoksulluk, özellikle pek çok ülkede toplumsal cinsiyet eşitsizliğine maruz kalan ve toplumda dezavantajlı durumunda olan kadınlar için daha da çıkılmaz bir durum olmuştur. Kentsel mekânlarda yaşanan yoksulluk sebebiyle toplumsal alanlardan dışlanma tehlikesiyle karşı karşıya kalan kadınlar, sosyal yaşam alanlarından geri çekilmek zorunda kalmaktadırlar. Kadın yoksulluğunda göze çarpan ortak husus ise, kadınların dezavantajlı konumunun neredeyse tüm ülkelerde gelenekler, sosyal ve kültürel normlar tarafından kabul edilmiş olmasıdır. Bu kabul görülmüşlük gerek az gelişmiş gerekse de gelişmiş ülkelerde rastlanılan bir husustur (Açıkgöz, 2010: 48).

2. YOKSULUN EN YOKSULU OLARAK KADINLAR: YOKSULLUĞUN KADINLAŞMASI

İlk olarak 1978 yılında Diane Pearce tarafından kullanılan “yoksulluğun kadınlaşması” kavramı, söz konusu yıllarda Amerika'da yoksulların büyük çoğunluğunun kadınlardan meydana gelmesi ve zaman içerisinde kadınların işgücüne katılım oranının artış göstermesine rağmen 1950-70 yılları arasında kadınların ekonomik konumlarının her geçen gün kötüleşmesine dikkat çekmek üzere kullanmıştır. Pearce'dan sonra yapılan birçok çalışma da yoksul kadınların sayısının yoksul erkeklerin sayısına göre daha fazla olmasının yanı sıra, yoksulluğun kadınlar ve erkekler tarafından farklı biçimlerde yaşandığını ortaya koymuştur (Gerçil, 2015: 162).

Kadın ve yoksulluk arasındaki ilişkinin ortaya çıkmasıyla yeni sermaye birikim modellerinin uygulamaya konulması arasında var olan ilişkinin keşfedilmesinin önemi büyüktür. Bu ilişki sonucu ortaya çıkan durum ‘yoksulluğun kadınlaşması’ kavramı ile açıklanmaktadır. Yoksulluk mefhumunu yaşayanlar açısından bu olgu nasıl yeni bir durum değilse, kadın yoksulluğu da kadınlar açısından yeni bir deneyim değildir. 1980'lerin başında yeni sermaye birikimi modelleri ve yeniden yapılanma süreci adı altında uygulamaya konulan bir dizi politika, gelişmiş merkez kapitalist ve az gelişmiş çevre ülkelerde yaşayan insanların yaşam standartlarını bir hayli etkilemiştir (Güneş, 2011: 218).

Kadın yoksulluğunu kavramak için ayırt edici özelliklerini genel yoksulluğa göre ortaya çıkarmak gerekmektedir. Buvinic'e göre kadın yoksulluğunu belirli kılan iki temel nitelik vardır. Bunların ilki, kadınların işgücü piyasasındaki konumu; ikinci ise eğitim olanaklarından yararlanma durumudur. Toplumsal cinsiyetin inşası sürecinde toplumsal yapı içerisine dağılmış iktidar ilişkileri kendisini fazlasıyla göstermektedir (Aksu Kocatürk ve Şengül, 2020: s. 718). Bunlar arasında işgücü piyasasına erkeklere göre daha az yer alma, katılım sağlansa dahi düşük ücretli işlerde çalıştırılma, enformel sektörde istihdam edilme, fason çalışma, ücretsiz aile işçisi olma, elde edilen gelir üzerinde, özellikle kırsal alanlarda, söz sahibi olmama-gelirden yoksunluk vb. gibi göstergeler sıralanabilmektedir (Şener, 2019: 2).

2.1. Kadın yoksulluğunu etkileyen faktörler

Bu başlık altında kadın yoksulluğunu etkileyen faktörler olan toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kadın istihdamı, kadının aile içerisindeki yeri, kadının eğitim durumu, eşitsiz kaynak dağılımı, sağlık ve sosyal güvence yetersizliği ve sosyal dışlanma konu başlıklarına yer verilmiştir.

2.1.1. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği

Cinsiyet kavramı, biyolojik cinsiyet ve toplumsal cinsiyet olarak iki farklı anlam ifade etmektedir. En genel anlamıyla cinsiyet erkekleri kadınlardan, kadınları erkeklerden ayıran anatomik farklılıklardır. Biyolojik cinsiyet kavramı bireyin kadın mı erkek mi olduğunu ifade etmektedir. Bu iki

bireyden toplum tarafından beklenen ve cinsiyetlerine göre farklılaşan rolleri ifade etmektedir (Turgut, 2019: 317-318).

Toplumsal cinsiyet biyolojik temellere dayanan ve toplumun değer yargılarına göre çeşitlilik gösteren bir konudur. Kadın ve erkeklere biçilen roller toplumun değer yargıları ve kültürel yapısı etrafında şekillenir ve bu yargılar çerçevesinde sosyal beklentiler geliştirilir. Bazı sosyal beklentiler, erkekler ve kadınlar arasındaki rol, tutum ve davranış farklılıklarından kaynaklanmaktadır. Sözü edilen beklentiler toplumda yaşanan eşitsizliği ve kadın erkek farklılıklarını da yanında getirmektedir. Bunun bir örneği olarak kadınların toplumun her alanında ikinci sınıf vatandaş olarak algılanması gösterilebilir. Yaşanan eşitsizlikçi tutum, eğitimde, sağlıkta, işgücü piyasalarına ve siyasete katılmada olmak üzere toplumun her alanında vücut bulmuştur (Balkan, 2017: 28).

2.1.2. Kadın istihdamı

Kadın yoksulluğu açısından istihdamın önemi büyüktür. Türkiye’de kadın istihdamının genel nitelikleri incelendiğinde şunlar göze çarpmaktadır. Özellikle ataerkil toplum anlayışının hâkim olduğu yerlerde kadınların toplumsal alanlarda işgücüne katılımı düşük seviyelerde seyretmektedir. Kırsal alanlardan kentlere göç eden kadınlar, kentlerde istihdamda yer alamamakta ve yer alsa dahi teknik bilgi gerektirmeyen, daha çok asgari ücretin altında düşük ücretli düzensiz-sigortasız fason işlerde çalıştırılmaya mecbur bırakılmaktadır. Kırsal alanlarda eğitim imkânlarından yeterince yararlanamayan kadınlar ise çoğunlukla ücretsiz aile işçisi olarak çalışmaktadırlar.

Türkiye’de kadın ve erkek çalışanların ücretleri arasında da farklılıklar söz konusudur. Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması 2014 sonuçlarına göre, yükseköğrenim statüsündeki bir kadın çalışanın yıllık ortalama temel iş geliri, aynı eğitim seviyesindeki bir erkek çalışanın yıllık ortalama temel iş gelirinden %1,3 kadar daha düşüktür, bu farkın en fazla görüldüğü eğitim seviyesi ise %1,8 ile lise altı eğitimlilerdir. Bunun sebebi ise kadının önemsiz görülen ev içindeki karşılığı olmayan bakım emeğidir. Bu karşılıksız bakım emeği, ücretli işte de kadının emeğinin önemsizleştirilmesine yol açmaktadır. Bakım emeği kadının temel görevinin anne ve eş rolleriyle özdeşleşmesine neden olurken ücretli çalışan kadının belirli mesleklerde toplanmasına, kıymetsizleştirilmesine yol açmaktadır (Tire, 2017: 109).

2.1.3. Kadının aile içerisindeki yeri

Kadınının karşılıksız emeği, cinsiyet esaslı iş bölümü ve toplumsal cinsiyet ilişkileri bağlamında ifade edilen bir emek türüdür. Kadının hane içinde sarf ettiği emeğin belirli bir mesai saatinin olmaması ve yapılan işin her gün tekrarlanması kadının emeğinin önemsizleşmesini sağlayan faktörlerdir. Buna ek olarak hane içinde herhangi bir parasal değeri olmadan gerçekleştirilen işler için harcanan emek değersiz görülmekte ve bu emeğe sadece duygusal bir anlam yüklenmektedir (Konuş, 2020: 70).

Kadınlar gerek iş hayatında aktif bir şekilde yer alarak aile ekonomisine yardımcı olmakta gerekse de evde ev hanımı ve anne rolleri ile ön planda yer almaktadırlar. Geliri az aileler üzerinde yapılan çalışmalara göre; erkeklerin kadınlara kıyasla boş vakitlerinin daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Kırsal bölgelerdeki kadınların iş yükünün daha fazla olmasından ötürü gününü daha iyi değerlendirebilmek adına erken saatte kalkarak güne başlamaktadırlar. Aileler yoksullaştıkça orantılı bir şekilde kadınların çalışma saatleri de uzamaktadır. Ayrıca aileye giren gelir azaldıkça ve ailedeki çocuk sayısı artıkça kadınların boş zamanları ve çalışma saatleri arasındaki dağılım değişime uğramakta ancak erkekler için değişen bir durum olmamaktadır (Güzel, 2011: 83).

2.1.4. Kadının Eğitim Durumu

Eğitim, bireylerin sosyal statülerini artırabilmesinin ve yaşam doyumunun sağlanabilmesinin ön koşullarından biridir. Ancak yoksulluk ile eğitim arasında sosyoekonomik ve kültürel açıdan içinden çıkılmaz döngüsel bir ilişki vardır. Yoksulluk artıkça eğitim imkânlarına ulaşım azalmakta, eğitim seviyesi azaldıkça yoksulluk artmaktadır ve yoksul bir birey kendini çıkılması güç bir kısır döngüde bulmaktadır (Alptekin, 2014: 25).

Özellikle kırsal kesimlerdeki ailelerde kadınların birden fazla sorumluluk ve işleri olması ve fazla çocuk sahibi olmaları durumunda büyük kızlarına çocuk bakımı konusunda sorumluluk verilmektedir. Bu durum, kardeşlerinin büyütülmesi ve bakımı sorumluluğunu üstlenen kız çocuklarının eğitimini ikinci plana at(ıl)masına yol açmaktadır. Yoksul kadınlar maddi yetersizliklerinden dolayı kişisel gelişimlerini sağlayabilecekleri kitap, dergi veyahut gazete bile alamamakta, özellikle büyük şehirlere gelip orada yaşamaya başlayan kırsal bölgelerdeki aileler, eğitim fırsatlarını da yakalayamamaktadırlar. Yine eğitimden yoksun kalmış kadınların kaynakları elde etmesi de bir hayli güçtür (Balkan, 2017: 32). Kadınların erkeklere kıyasla düşük eğitim seviyesi, ticaret hakkında bilgi eksikliği ve ev sorumluluklarının genellikle kadınlar tarafından gerçekleştirilmesi, kadınların istihdam edilebilme imkânlarını sınırlayan faktörlerdir (Gerçil, 2015: 163). Buvinic, kadın yoksulluğunda işgücü piyasasındaki konumun ve eğitimin etkili olduğunu söylemektedir. Zira eğitim boyutu için, “Eğer bir erkek çocuk eğitirseniz, bir insanoğlu, bir kız çocuk eğitirseniz nesiller yetiştirmiş olursunuz” demektedir (Yıldırım alp ve Özdemir, 2013: 58-59).

2.1.5. Eşitsiz kaynak dağılımı

Kadın yoksulluğunun bir başka sebebi ise eğitim, sağlık gibi devletin gerçekleştirdiği sosyal hizmetlere eşit ve adil olmayan erişimidir. Eski Medeni Kanun’un 119. maddesi gereği kadın, kocasının izni olmadan işgücü piyasasında yer alamazdı. Yine mirastan yararlanma konusundaki cinsiyetçi yaklaşımlar ve kız çocuklarının devam eden ortaöğretiminde toplumda hâkim olan eril bakış açısından dolayı devam etmesinin lüzumsuz görülmesi gibi sebepler eşitsiz kaynak dağılımına sadece birkaç örnektir (Balkan, 2017: 33).

Çalışan kadınlar açısından işyerlerinde çocukların bakımı için uygun ortam olmaması da çocuk bakmakla yükümlü olan kadın açısından fırsat eşitsizliği yaratmaktadır. Bu nedenle kadınlar güç olan çalışma hayatlarında bir engelle daha karşılaşmaktadır. Düşük ücretle çalıştırılan kadınlar için ise çocuklarını kreşe veya anaokuluna göndermek durumunda kaldıklarından masrafları karşılama noktasında da yetersiz kalmaktadırlar.

2.1.6. Sağlık ve sosyal güvence yetersizliği

Kadınların almış oldukları eğitimin kişisel donanımı oluşturacak seviyeden uzak olması ya da okuryazar olmaması pek çok alanda olduğu gibi sağlığa da doğru bir şekilde ulaşamamalarına sebep olmaktadır. Eğitimsizlikle gelen kültürel yoksulluk kadınların toplumsal yaşamda geri kalmalarına yol açmıştır. Eşitsizlik üzerine kurulu olan sistemleşmiş bir yapıda kadınların işe girmesi güçleşmiş veyahut düşük ücretli işlerde çalışarak çeşitli sorunlarla baş başa kalmıştır.

Kadınlar iş piyasalarına dahil olsalar da ücretsiz aile işçiliği yaparak elde ettikleri kazançlarının tümünü aileleriyle paylaşmış ve bireysel bir gelir sağlayamamışlardır. Bazen de sigortasız gayri resmi işlerde yer alarak; kimi zaman mevsimlik işçi olarak çalışmış kimi zaman bebek bakımını üstlenmiş kimi zaman ise ücretsiz aile işçisi olarak çalışarak devletin sağladığı sosyal güvencelerden mahrum kalmışlardır. Bunun bir sonucu olarak sağlık hizmetlerinden faydalanamama ve emeklilik gibi haklardan yoksun kalma durumu kadınların yoksulluğunun kaçınılmaz olduğunun kanıtıdır. Kadınlar sigortasız fason işlerde çalıştıklarından dolayı devletin vatandaşlarına sağladığı haklardan yararlanamadıkları için babalarına ve eşlerine tamamen bağımlı bir hayat da sürdürmektedirler (Konuş, 2020: 73).

2.1.7. Sosyal dışlanma

Sosyal dışlanma; toplumsal anlamda yetersizlik, sosyal uyum ve entegrasyon anlamına gelirken, bireysel anlamda ise toplumdaki sosyal faaliyetlere katılamamayı ve anlamlı sosyal ilişkiler kuramamayı içermektedir. Sosyal dışlanma terimi devimsel olmasının yanında çok yönlü ve ilişkisel bir kavramdır. Sosyal dışlanma; işsizlik, gelir eksikliği gibi ekonomik sebepler; eğitimsizlik, yaş ve cinsiyet gibi demografik sebepler; sosyal güvenlik yoksunluğu gibi sosyal sebepler ve siyasi haklardan faydalanamamak ve siyasi karar alma mekanizmalarına dâhil olamama gibi siyasi sebepler sonucunda kendini göstermiştir (Gerçil, 2015: 164).

Bir sosyal dışlanma problemi sayılan yoksulluk kavramı, kadınların toplumsal alanlarda yaşadığı mağduriyetlerinin ana nedenlerinden biri olmuştur. Yoksul kadınlar, işgücünden, eğitimden ve

temel hizmet kurumlarından dışlanma gibi mahrumiyetlerle kuşatılmıştır. Bu mahrumiyetler ile kadınlar toplumun her alanında kendine olan güvenlerini kaybetmiş, tek başına kalma haliyle yalnızlaşmış ve çaresizlik gibi psikolojik sıkıntılarla topluma olan bağlılıkları güçsüzleşmiştir (Alptekin, 2014: 29).

UNPAC'ta (Birleşmiş Milletler Manitoba Komitesi Eylem Platformu) yer alan sosyal dışlanma ilkesine göre yoksulluk ve sosyal dışlanma her zaman bir arada bulunan unsurlardır. Kadınlar yoksul olmalarından kaynaklı sosyal ortamlarda bulunmak konusunda çekingen davranmaktadırlar. Toplumsal ve siyasal hiçbir projede bulunmak istemekteyler. Buna ek olarak yoksul kadınlar açısından yoksulluk, sosyal dışlanma meyillini kemikleştirmektedir. Bu durum kadınların kendilerine olan özgüvenini sarsan bazı olumsuz neticelere de neden olmaktadır. Yoksul kadınlar, toplumdan dışlanmış kişiler olarak geleceği tayin edemez, özgüven eksikliğinden dolayı hiçbir girişim faaliyetinde rol alamazlar (Balkan, 2017: 36).

3. ARAŞTIRMANIN AMACI, HİPOTEZLERİ VE YÖNTEMİ

Çalışmanın amacı günümüzün modern çağında ülkemizde geleneksel ataerkil yapının hala hüküm sürdüğü ve toplumsal alanlarda kadın erkek eşitliğinin sağlanamadığı gerçeğini kadın yoksulluğu açısından göstermektir. Bu çerçevede kadınların yoksul olmalarının altında yatan nedenlerin neler olduğu, kadın gözünden yoksulluk algısının nasıl algılandığı, toplumsal-ekonomik-kültürel yaşamda kendilerini nasıl konumladıkları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede araştırmanın hipotezleri de şu şekildedir:

H1: Eğitim seviyesi ile kadın yoksulluğu arasında bir ilişki bulunmaktadır.

H2: Eğitim seviyesi ile kadınların şiddete maruz kalmaları arasında bir ilişki bulunmaktadır.

H3: Eğitim seviyesi ile kadınların işgücü piyasasında yer alması arasında bir ilişki bulunmaktadır.

H4: Eğitim seviyesi ile hane içi kararların alınması arasında bir ilişki bulunmaktadır.

H5: Eğitim seviyesi ile hanedeki kadın-erkek eşitliğinin varlığına yönelik düşünce arasında bir ilişki bulunmuştur.

H6: Kadınların çalışma durumları ile hane içindeki kararların alınmasına katılım arasında bir ilişki bulunmaktadır.

H7: Kadınların çalışma durumları ile kadın yoksulluğu arasında bir ilişki bulunmaktadır.

Balkan (2017), “Kadın Yoksulluğu ve Yoksulluğun Kadınlaşması: Kırklareli İlinde Bir Alan Araştırması” adlı çalışmada, yoksulluğu ve kadın yoksulluğunu etkileyen etmenleri araştırmayı amaçlamıştır. Bu amaçla 125 kişiye anket çalışması uygulamıştır. Araştırmanın neticesinde katılımcıların kadınların yoksulluğuna ilişkin düşüncelerinde, öne çıkan unsurlarda yoksulluğa neden olan faktörlerin başında en çok ekonomik nedenlerin yol açtığı sonucuna varılmıştır. Sonrasında ise emek piyasalarıyla alakalı bozukluklar ve sosyo-demografik nedenler takip etmektedir. Bulgular sonucu yapılmış önerilerde ise yoksulluğun giderilmesi için; kız çocuklarının okuma-yazma oranının yükseltilmesi, meslek eğitim imkânlarının artırılması ve cinsiyetçi söylemden uzak ayrımcılığın engellendiği bir toplum önerilmiştir.

Konuş (2020), “Kadın Yoksulluğu: Seçilmiş Ülkeler Üzerine Bir İnceleme” adlı çalışmada, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kadın yoksulluğunun nedeni olduğuna ve her daim yoksulluğu beslediğine iş piyasasında kadınların erkeklere nazaran daha düşük ücretlerde çalışmak zorunda bırakıldıklarına, kadınların hem çalışma hayatında yer alarak hem de anne rolüyle erkeklerden daha çok çaba sarf ettikleri bulgularına ulaşılmıştır.

Gökmen (2016), “Hane İçine Gizlenen Kadın Yoksulluğu: Muğla-Mardin Örneği” adlı çalışmada, yaşanan cinsiyet eşitsizliğini gözler önüne sermek amacıyla farklı iki kültürde yaşayan ve gelir düzeyleri aynı olmayan 408 hanedeki her iki eşe de yapılan anketle araştırılmıştır. Çalışmanın sonucunda Mardin ilinde kadınların yaşadığı hane içi eşitsizliklerin Muğla ilindeki kadınların yaşadığı eşitsizliğe kıyasla daha fazla olduğu görülmüştür. Çalışmada Muğla ilinde yaşayan kadınların gerek işgücüne katılımları olsun gerekse de aldıkları eğitim seviyeleri Mardin ilinde yaşayan kadınlara kıyasla daha yüksektir. Bunun altında yatan temel sebep ise Mardin’de yaşayan kadınların eşlerinin ön planda oldukları ve onların izni olmadan hareket edemedikleri bundan mütevellit iş piyasalarında daha az yer aldıkları saptanmıştır.

Araştırmanın çalışma alanını, Tokat kent merkezinde yaşayan her gelir düzeyinden kadınlar oluşturmaktadır. 2020 nüfus sayımına göre Tokat kent merkezinde yaşayan nüfus 158.722 olmuştur. Bu nüfusun 80.398 kişisini kadınlar oluşturmaktadır. Altınışik ve arkadaşlarının “Belirli Evrenler İçin Kabul Edilebilir Örnek Büyüklükleri” tablosundan faydalanılarak evren büyüklüğüne denk gelen örneklem büyüklüğüne ulaşılmıştır. Buna göre 80.398 kişilik evrene 382 örneklem büyüklüğü yeterli gelmektedir.

Anket formu hazırlanırken ikincil veri kaynaklarından (Anık, 2020; Duyan, 2010; Bayat, 2015; Balkan, 2017 Akkul, 2011 Özhasar, 2013) yararlanılmıştır. Anket formu hem internet üzerinden hem de yüz yüze ulaşılarak yapılacak şekilde oluşturulmuştur. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu’nun 29.04.2021 tarihli 10.12 sayılı kararında uygulama ve kullanılacak veri toplama araçları etik açıdan uygun bulunmuştur. Anket internet üzerinden birçok kişiye ulaştırılmıştır. İnternete ulaşma imkânı olmayan kişilere de yüz yüze ulaşılmaya çalışılmıştır. Yapılan geri dönüşler sonucunda yetersiz ve hatalı bilgi içeren anketler çıkarıldıktan sonra kalan 375 anket analize tabi tutulmuştur.

Ankete verilen cevaplar kodlanmış ve SPSS 20 paket programında analiz edilmiştir.

3.1.Bulgular

Bu başlık altında, katılımcıların anket sorularına verdikleri yanıtların frekans ve yüzde analizine ve karşılaştırmalı analizlerine yer verilmiştir.

Tablo 1. Demografik Veriler

		Frekans	Yüzde			Frekans	Yüzde	
Yaş	20 Yaş Altı	12	3,2	Medeni Durum	Evli	262	69,9	
	21-42 Yaş Arası	220	58,7		Bekar	74	19,7	
	43-64 Yaş Arası	116	30,9		Boşanmış	19	5,1	
	65 Yaş ve Üzeri	27	7,2		Dul	20	5,3	
	Toplam	375	100,0		Toplam	375	100,0	
Eğitim Durumu	İlkokul Öncesi	21	5,6	Eğer çalışıyorsanız hangi işte çalışıyorsunuz?	Emekli	26	15,6	
	İlkokul	42	11,2		İşçi	7	4,2	
	Ortaokul	18	4,8		Temizlik hizmetleri	5	3,0	
	Lise	113	30,1		Esnaf	8	4,8	
	Lisans ve Lisansüstü	181	48,3		Kamu Sektörü	90	53,9	
Toplam	375	100,0	Özel Sektör		24	14,4		
Hanenin aylık ortalama geliri	Düzenli bir geliri yok	9	2,4		Diğer	7	4,2	
	3000 TL'den az	51	13,6		Toplam	167	100,0	
	3001 TL-6000 TL arası	167	44,5		SGK kaydınız yapıldı mı?	Evet yapıldı	160	95,8
	6001 TL-9000 TL arası	84	22,4			Hayır yapılmadı	7	4,2
	9001 TL ve üzeri	64	17,1	Toplam		167	100,0	
Toplam	375	100,0	Sigortasız çalışma nedeni	Ben istemedim	1	14,3		
Çalışma Durumu	Çalışıyorum	167		44,5	Sigortalı iş bulamadım	6	85,7	
	Çalışmıyorum	208		55,5	Toplam	7	100,0	
	Toplam	375	100,0					

Tabloda görüldüğü gibi ankete katılan kadın katılımcıların %58,7’si 21-42 yaş aralığında %30,9’u 43-64 yaş aralığında, %3,2 si 20 yaş altı ve son olarak %7,2’si 65 yaş ve üzeri şeklindedir. Katılımcıların eğitim durumlarında lise ve lisans üstü katılımcı oranlarının birbirlerine yakın olduğu görülmektedir. Katılımcıların eğitim durumlarına göre yüzde dağılımında ilkökul öncesi eğitim seviyesine sahip kadın yüzdesi %5,6 ilkökul mezunu olan kadın yüzdesi %11,2, ortaokul mezunu kadın yüzdesi %4,8 olup lise mezunu kadın katılımcı oranı %48,3 lisans ve lisans üstü eğitilmiş kadınlar ise %48,3’tür. Araştırmaya katılan kadınların daha çok lise, lisans ve lisans üstü mezunu oldukları ifade edilebilir. Katılımcı kadınların hanelerinin ortalama aylık gelirleri çoğunlukla %44,5 oranla 3001-6000 TL arasındadır. Katılımcıların %22,4’ü 6001-9000 TL gelire sahipken düşük gelirli diyebileceğimiz

kadınların hane geliri %13,6'lık yüzdeyle 3000 TL'den azdır. Ailemin düzenli geliri yok diyen kadın oranı ise daha az bir yüzdeyle %2,4'tür. Katılımcıların %55,5' i çalışanlardan, %44,5'i çalışmayan kadınlardan oluşmaktadır. Ankete katılan olan kadınların büyük bir çoğunluğunun evli olduğu görülmektedir. Katılımcıların %69,9'u evli, %19,7 si bekârken %5,1'i boşanmış ve %5,3'ü ise duldur. Evli olan kadınların bir kısmının yüz yüze yapılan anketler sırasında maddi güçsüzlüklerden dolayı evliliklerini devam ettirdiklerini belirtmişlerdir. Çalışan katılımcıların hangi sektörlerde çalıştığına bakıldığında %53,9'u kamu sektöründe, %14,4'ü özel sektörde, %4,8'i esnaf ve %4,2'si diğer işlerde çalıştığını görülmektedir. Kadınların ekonomik özgürlüklerini ve aile içinde söz sahibi olabilmelerini sağlayabilmeleri açısından düzenli bir geliri olan iş kollarında çalışmak son derece önemlidir. Çalışan katılımcıların %88,4'ü düzenli geliri olan işlerde çalışmaktadır. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu yani %95,8'inin çalıştıkları işyerlerinde SGK kaydının yapılmış olduğunu dile getirmiş kadınların %4,2'lik bir oranının çalıştıkları iş yerlerinde SGK kaydının olmadığını görülmektedir. SGK kaydı olmayan katılımcılardan %85,7'si sigortalı bir iş bulamama, %14,3'ü ise kendilerinin SGK kaydını istememesini gerekçe olarak ifade etmiştir.

Tablo 2. Frekans Tablosu 1

Okula gitmediyseniz/yarıda bırakmışsanız; okula gitmeme veya yarıda bırakma nedeniniz	Frekans		Yüzde	
Ailem engel oldu	20	18,5		
Maddi yetersizliklerden dolayı bıraktım	12	11,1		
Erken evlilik yaptım	58	53,7		
Erken çocuk sahibi oldum	6	5,6		
Kendim bırakmak istedim	11	10,2		
Diğer	1	0,9		
Toplam	108	100,0		

Tabloda görüldüğü gibi 108 katılımcı eğitim süreçlerine devam edemediklerini belirtmişlerdir. Eğitimini yarıda bıraktığını ifade edenlerin oranının yüksek olduğu görülmektedir. Bu 108 kişinin %53,7'si erken evlilik yaptığı için, %18,5'i ailesi engel olduğu için, %11,1'i ise maddi yetersizliklerden dolayı eğitim sürecine devam edemediğini belirtmiştir. Görüldüğü gibi eğitime ailelerinin etkisi ile devam edemeyenlerin oranının %72,2 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Kadın eğitimi önündeki engellerin en önemlisinin kadınların doğurdıkları veya evlendikten sonra kurdukları aile kararları olduğu görülebilmektedir.

Tablo 3. Frekans Tablosu 2

Hanenizde kararları kim alır?	Frekans		Yüzde	
Evin Büyüğü	48	12,8		
Eşim	75	20,0		
Kendim alırım	43	11,5		
Ortaklaşa alınır	209	55,7		
Toplam	375	100,0		

Hanede kararları kimin aldığına bakıldığında katılımcıların yarısından biraz fazlası (%55,7) hanelerinde kararların ortaklaşa alındığı ifade etmiştir. Katılımcıların %20'si kararları eşinin aldığını belirtmiştir. Aile büyüğü ile yaşayan veya tek başına yaşayan kişilerde ise oranlar sırasıyla %12,8 ve %11,5'tir.

Tablo 4. Frekans Tablosu 3

Kaç yaşında evlendiniz?	Frekans		Yüzde	
18 yaşından önce	92	24,5		
19-25 yaş arasında	157	41,9		
26-32 yaş arasında	45	12,0		
33-39 yaş arasında	5	1,3		
Hiç evlenmedim	76	20,3		
Toplam	375	100,0		

Araştırmaya katılan kadınların evlenme yaşlarının bakıldığında %41,9'unun 19-25 yaş aralığında, %24,5'inin 18 yaşından önce evlilik birliğini gerçekleştirdikleri görülmektedir. Yine tabloya

bakıldığında %20,3'ünün ise hiç evlilik yapmadığı görülmektedir. Katılımcıların ¼'ünün çok erken yaşlarda evlendiği, ailelerin aldıkları kararlar ile bu insanların hayatlarını şekillendirdiklerini varsayabiliriz.

Tablo 5. Frekans Tablosu 4

Hanenize giren paranın idaresi kimdedir?		
	Frekans	Yüzde
Hepsini eşim idare eder	132	35,2
Hepsini ben idare ederim	182	48,5
Eşit idare ederiz	58	15,5
Diğer	3	0,8
Toplam	375	100,0

Katılımcılara hanelerine giren paranın idaresinin kimde olduğuna bakıldığında %48,5'i kendilerinin idare ettiğini belirtmiştir. Bu oranın yüksekliğinde bekar, boşanmış ve dul katılımcıların olması etkindir. Bu katılımcıların oranının %30 dolaylarında olduğu düşünüldüğünde evli katılımcılar arasında haneye giren paranın idaresinin eşlerde olduğunu söyleyenlerin oranının daha yüksek olduğu görülecektir. Katılımcıların %35,2'si haneye giren paranın idaresinin eşlerinde olduğunu söylerken, %15,5'i ise ortaklaşa idare edildiğini belirtmiştir.

Tablo 6. Frekans Tablosu 5

Evinizde kadın erkek eşitliğinin varlığına inanıyor musunuz?		
	Frekans	Yüzde
Evet inanıyorum	245	65,3
Hayır inanmıyorum	130	34,7
Toplam	375	100,0

Katılımcıların hane içinde kadın-erkek eşitliğinin varlığına yönelik inancına bakıldığında ⅔'sine yakınının (%65,3'ü) böyle bir eşitliğe inandığı, %34,7'sinin ise hane içlerinde kadın-erkek eşitliğinin olduğundan bahsedemeyeceklerini ifade ettikleri gözlemlenmektedir. Katılımcıların 167'sinin geliri olan işlerde çalıştığı düşünüldüğünde ekonomik özgürlüğe ulaşan kadınların aile ve toplum içinde erkeklerle eşit olduğuna yönelik inancının da yüksek olması beklenebilir.

Tablo 7. Frekans Tablosu 6

Eşiniz çalışma isteğinizi nasıl değerlendiriyor?		
	Frekans	Yüzde
Eşim çalışmamı destekliyor	119	45,4
Eşim çalışmamı desteklemiyor	78	29,8
Eşim genelde bana karışmaz	65	24,8
Toplam	262	100,0

Katılımcıların eşinin çalışma isteğini nasıl değerlendirdiklerine bakıldığında çalışan veya çalışma isteği olan 262 katılımcının %45,4'ünün eşinin çalışma isteği konusunda karşı durmayıp desteklediği, %24,8'i eşlerinin bu konuda genelde karışmadıkları ve %29,8'inin eşlerinin çalışma istekleri konusunda olumsuz bir bakış açısına sahip oldukları ve eşlerinin iş hayatına atılmalarını istemedikleri görülmektedir.

Tablo 8. Frekans Tablosu 7

Eğlenme, dinlenme ve kültürel faaliyetleri ne sıklıkla yaparsınız?		
	Frekans	Yüzde
Haftada birkaç kez	49	13,1
Ayda bir-iki kez	97	25,9
İki-üç ayda bir	36	9,6
Yılda birkaç kez	108	28,8
Hiçbir zaman	85	22,7
Toplam	375	100,0

Katılımcıların toplumsal ve kültürel faaliyetleri yapma sıklıkları onların toplumsal yaşamda yer edinmesinde önem arz eden konulardan biridir. Ekonomik kaygılardan veya eşlerinin/ailelerin izin vermemesi gibi durumlardan ötürü kadınların bu aktivitelere katılmamaları toplumda yer edinmemelerine ve dışlanmalarına yol açabilmektedir. Katılımcıların %51,5'i toplumsal ve kültürel aktiviteleri ya çok az ya da hiç yapmadığını belirtmişlerdir. Sık olarak yaptığını ifade eden katılımcıların oranı ise %39'dur.

Tablo 9. Frekans Tablosu 8

		Frekans	Yüzde
	Eğlenme, dinlenme ve kültürel faaliyetleri gerçekleştirememenedeniniz nedir?	Eğlenme, dinlenme ve kültürel faaliyetlerimi gerçekleştirim.	99
Ekonomik açıdan külfet getirmesi		147	39,2
Hastalık/engel hali		11	2,9
Yoğun çalışma hayatı		69	18,4
Çocuk bakıyor olmak		18	4,8
Pandemiden dolayı		25	6,7
Diğer		6	1,6
Toplam		375	100,0

Eğlenme, dinlenme ve kültürel faaliyetleri gerçekleştiremeyen kadınların gerçekleştirememenedenleri sorulduğunda %39,2'si maddi olarak hanelerine külfet getirmesini, %18,4'ü yoğun iş hayatı hasebiyle vakit bulamadığını ifade etmiştir. Diğer sebeplerin ise çocuk-hasta-yaşlı bakımını üstlenmekten, kişinin kendi hastalık halinden ve mevcut pandemiden koşullarından dolayı olduğu görülmektedir. Eğlenme, dinlenme ve kültürel faaliyetlerin ekonomik külfet olarak görülmesi durumu ekonomik açıdan bağımsız olamamış kadınlarda daha fazla görülmesi beklenmektedir. Evin erkeğinin kendisine uygun gördüğü aktiviteleri yapabilen bu kişilerin toplumsal ve kültürel yaşamda görülme sıklıkları da azalmaktadır. Pandemi sürecinde gerçekleştirilen bu çalışmada pandemi koşullarının kadınların evden çıkamamalarında daha etkili olması beklenirken, bu durum tam olarak gerçekleşmemiştir.

Tablo 10. Frekans Tablosu 9

		Frekans	Yüzde
	Gelir durumunuzdan dolayı kendinizi dışlanmış hissettiniz mi?	Her zaman	19
Çoğu zaman		47	12,5
Ara sıra		61	16,3
Nadiren		57	15,2
Hiçbir zaman		191	50,9
Toplam		375	100,0

Kadınların kazançlarından ötürü yaşadıkları duygu durumlarını anlayabilmek amacıyla gelir durumundan dolayı kendilerini dışlanmış hissedip hissetmedikleri sorusu yöneltilmiştir. Katılımcı kadınları yarısı (%50,9'u) böyle bir duyguyu hiçbir zaman hissetmediklerini %16,3'ü ara sıra %15,2'si nadiren hissettiğini %12,5'i ise çoğunlukla kendilerini gelirlerinden dolayı toplumsal alandan dışlanmış hissettiklerini dile getirmiştir. Katılımcıların %66,1'inin gelir durumundan dolayı dışlandığını düşünmemesi beklentinin aksine kadınların mevcut şartlarından memnun olduklarını göstermektedir.

Tablo 11. Frekans Tablosu 10

		Frekans	Yüzde
	Cinsiyetinizden dolayı kendinizi hiç dışlanmış hissettiniz mi?	Her zaman	15
Çoğu zaman		27	7,2
Ara sıra		57	15,2
Nadiren		90	24,0
Hiçbir zaman		186	49,6
Toplam		375	100,0

Yoksulluğun bir diğer görünümü olan toplumsal alandan tecrit edildiğini hissetme hali ile cinsiyet arasında ilişki kurulup kadın katılımcılara cinsiyetlerinden ötürü kendilerini toplumsal alanlardan dışlanmış hissedip hissetmedikleri sorusu yöneltilmiştir. Kadınların %49,6'sı hiçbir zaman hissetmediğini %24'ü nadiren, %15,2'si ise ara sıra böyle bir duyguyu deneyimlediğini belirtmiştir. Katılımcılar arasında kendini dışlanmış hissedenlerin oranı düşük düzeydedir.

Tablo 12. Frekans Tablosu 11

Şiddete maruz kaldınız mı?	Frekans		Yüzde	
	Her zaman	5	1,3	
	Çoğu zaman	12	3,2	
	Ara sıra	43	11,5	
	Nadiren	47	12,5	
	Hiçbir zaman	268	71	
	Toplam	375	100,0	

Kadınların eğitim seviyesi, gelir durumu ve toplumun geleneksel yapıları gibi pek çok nedene bağlı olarak vücut bulan şiddet mefhumunu ankete katılan kadınların yaşayıp yaşamadıkları yaşamışlarsa ne sıklıkla yaşadıkları sorulmuştur. Kadın katılımcıların büyük bir çoğunluğu (%71'i) şiddete maruz kalmadığını %12,5'i nadiren yaşadığını %11,5'i ise ara sıra maruz kaldığını ifade etmiştir. Ankete katılan kadınlar arasında şiddete maruz kalan kadın katılımcı sayısının ise oldukça düşük olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 13. Frekans Tablosu 12

Şiddete maruz kaldıysanız sizce bu durum kadın yoksulluğuyla mı ilişkilidir?	Frekans		Yüzde	
	Evet	68	42,3	
	Hayır	50	57,7	
	Toplam	375	100,0	

Şiddete maruz kalan kadınların bu durumu yoksullukla ilişkilendirip ilişkilendirmedikleri sorusu karşısında yarısından fazlası (%57,7'si) şiddetle kadın yoksulluğu arasında bir bağ olmadığını dile getirmiştir. Kadınların yoksullaşmasının beraberinde şiddeti de getirdiğini belirten kadın katılımcı oranı ise %42,3'tür. Kadın katılımcıların arasında şiddet ve kadın yoksulluğu arasındaki ilişki konusunda yarı yarıya oluşmuş bir tezatlık söz konusudur.

Tablo 14. Frekans Tablosu 13

Yoksulluk daha çok kadınların yaşadığı bir durum mudur?	Frekans		Yüzde	
	Evet	213	56,8	
	Hayır	162	43,2	
	Toplam	375	100,0	

Literatürde yoksulluğun kadınlaşması ile alakalı olan “yoksulluk daha çok kadınların yaşadığı bir durum mudur?” sorusuna katılımcıların %56,8'i yoksulluğun daha çok kadınlara özgü olduğunu düşünmektedir. %43,2'si yoksullukla kadın cinsiyeti arasında bir ilişki olduğunu düşünmediği görülmektedir.

Tablo 15. Frekans Tablosu 14

Kadınları yoksulluğa iten nedenler nelerdir?	Frekans		Yüzde	
	İşsizlik yoksulluk oluşturur.	270	%72	
	Sosyal güvence sunmayan işler yoksulluk oluşturur.	180	%48	
	Eğitim düzeyinin düşük olması yoksulluk oluşturur.	262	%69,9	
	Cinsiyete dayalı ayrımcılık yoksulluk oluşturur.	174	%46,4	
	Diğer (Boşanma, İnsanların Saygısızlığı, Erken Evlilik, Kadınların fakir olduğu düşüncesi)	4	1,2	

Katılımcıların birden fazla sık işaretleyebildiği kadınları yoksulluğa iten nedenlere bakıldığında, işsizlik yoksulluğu oluşturur ifadesine %69,9'u, eğitim düzeyinin düşük olması yoksulluk oluşturur ifadesine %72'si, sosyal güvence sunmayan işler yoksulluğu oluşturur ifadesine %48'i ve cinsiyete dayalı ayrımcılık yoksulluk oluşturur ifadesine %46,4'ü katıldığını ifade etmiştir. Bu soruya verilen yanıtlar neticesinde H₁ hipotezi olan eğitim seviyesinin düşük olmasının kadınların yoksul olmasına neden olduğuna yönelik kurulan hipotez de doğrulanmıştır.

Çalışmada yer alan bazı sorular ile demografik verilerin Ki-Kare analizlerine bakılmıştır. Medeni durum ile ifadeler arasındaki ilişkilere bakıldığında beklenildiği gibi evli katılımcıların hanedeki kararlara katılımı bekar katılımcılara göre düşük kalmıştır (χ^2 : 0,000; $p < 0,05$). Bekar katılımcıların hanelerindeki kararları kendi alma oranı evli katılımcılara göre yüksek çıkmış, ancak evli katılımcılarda

ortaklaşa karar alma oranı bekar katılımcılara göre daha yüksek çıkmıştır. Ailesi ile yaşayan bekar katılımcıların hanedeki kararlara evin büyükleri ile ortaklaşa alma oranı daha düşüktür.

Medeni durum ile diğer ifadeler arasındaki ilişkiye bakılmış olup herhangi anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Tablo 16. Yaş ile Hanenizde Kararları Kim Alır Sorusu Arasındaki İlişkiyi Belirlemek İçin Yapılan Ki-Kare Analizi Tablosu

		Hanenizde Kararları Kim Alır					
		Evin Büyüğü	Eşim	Kendim	Ortaklaşa	Toplam	
Yaş	20 Yaş Altı	Frekans	7	0	1	4	12
		Yüzde	58,3	0	8,3	33,3	100,0
	21-42 yaş arası	Frekans	31	33	13	143	220
		Yüzde	14,1	15,0	5,9	65,0	100,0
	43-64 yaş arası	Frekans	9	36	13	58	116
		Yüzde	7,8	31,0	11,2	50,0	100,0
	65 yaş ve üzeri	Frekans	1	6	16	4	27
		Yüzde	3,7	22,2	59,3	14,8	100,0
	Toplam	Frekans	48	75	43	209	375
		Yüzde	12,8	20,0	11,5	55,7	100,0

Yaş aralığı ile “hanenizde kararları kim alır” sorusu arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (χ^2 : 0,000; $p < 0,05$). Buna göre yaş aralığı yükseldikçe katılımcıların hanelerinde evin büyüklerinin kararları alma oranının azaldığı görülmektedir. Bu durumun oluşmasında evlenerek haneden giden kadınların etkisi büyüktür. Yaş aralığı yükseldikçe hane kararlarını eşinin aldığını söyleyen ile kendi aldığını söyleyen katılımcıların oranı da yükselmektedir.

Tablo 17. Çalışma Durumu ile Hanenin Aylık Ortalama Geliri Ne Kadardır Arasındaki İlişkiyi Belirlemek İçin Yapılan Ki-Kare Analizi Tablosu

		Hanenin Aylık Geliri				Toplam	
		3.000TL'den az	3001-6000 TL arası	6001-9000 TL arası	9.000 TL ve üzeri		
Çalışma Durumu	Çalışıyorum	Frekans	15	53	50	49	167
		Yüzde	9,0	31,7	29,9	29,3	100,0
	Çalışmıyorum	Frekans	45	114	34	15	208
		Yüzde	21,7	54,8	16,3	7,2	100,0
	Toplam	Frekans	60	167	84	64	375
		Yüzde	16,0	44,5	22,4	17,1	100,0

Çalışma durumu ile hanenin aylık ortalama geliri arasındaki ilişkiye bakıldığında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (χ^2 : 0,000; $p < 0,05$). Buna göre çalışan katılımcıların hane gelirleri çalışmayan katılımcılara göre daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Bu durumun kadınların yoksulluk bakış algılarının şekillenmesinde önemli etkisi olması beklenmektedir.

Tablo 18. Çalışma Durumu ile Hanenizde Kararları Kim Alır Arasındaki İlişkiyi Belirlemek İçin Yapılan Ki-Kare Analizi Tablosu

Çalışma Durumu			Hanedeki Kararları Kim Alır				
			Evin Büyüğü	Eşim	Kendim	Ortaklaşa Alınır	Toplam
Çalışıyorum	Frekans		12	10	28	117	167
	Yüzde		7,2	6,0	16,8	70,1	100,0
Çalışmıyorum	Frekans		36	65	15	92	208
	Yüzde		17,3	31,3	7,2	44,2	100,0
Toplam	Frekans		48	75	43	209	375
	Yüzde		12,8	20,0	11,5	55,7	100,0

Çalışma durumu ile hanenizdeki kararları kim alır sorusu arasındaki ilişkiye bakıldığında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (χ^2 : 0,000; $p < 0,05$). Buna göre çalışan katılımcılarda hanelerinde kararların ortaklaşa alındığını belirtenlerin oranı, çalışmayan katılımcıların hanelerine göre daha yüksek olmuştur. Bu durum bize iş hayatındaki kadınların hanelerinde de söz sahibi olma düzeylerinin yükseldiğini ve hane kararlarının eş tarafından alınma durumlarının azaldığını göstermektedir.

Tablo 19. Çalışma Durumu ile Hanenize Giren Paranın İdaresi Kimdedir Sorusu Arasındaki İlişkiyi Belirlemek İçin Yapılan Ki-Kare Analizi Tablosu

Çalışma Durumu			Hanenize Giren Paranın İdaresi Kimdedir				Toplam
			Eşim İdare Eder	Ben İdare Ederim	Eşit İdare Ederiz	Aile büyüklüğü/küçük leri idare eder	
Çalışıyorum	Frekans		47	77	41	2	167
	Yüzde		28,1	46,1	24,6	1,2	100,0
Çalışmıyorum	Frekans		85	105	17	1	208
	Yüzde		40,9	50,5	8,2	0,5	100,0
Toplam	Frekans		132	182	58	3	375
	Yüzde		35,2	48,5	15,5	0,8	100,0

Çalışma durumu ile hanenize giren paranın idaresi kimdedir sorusu arasındaki ilişkiye bakıldığında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (χ^2 : 0,000; $p < 0,05$). Buna göre çalışan katılımcıların haneye giren paranın idaresinde eşi ile eşit rol aldığını belirtenlerin oranı (%24,6) çalışmayanlara (%8,2) göre daha yüksek olmuştur. Haneye giren paranın eşi tarafından idare edildiğini söyleyenlerin oranı ise çalışmayan katılımcılarda daha yüksek (%40,9) çıkmıştır. Bu durum iş hayatındaki kadınların hanelerine giren paranın idaresinde söz sahibi olma düzeylerinin yükseldiğini ve eş tarafından haneye giren paranın idare edilme durumlarının azaldığını göstermektedir. Bu durum kadınların çalışma durumları ile hane içindeki kararların alınmasına katılım arasında bir ilişki olduğu hipotezini doğrulamaktadır.

Tablo 20. Çalışma Durumu ile Hanenizde Kadın Erkek Eşitliğinin Varlığına İnanıyor Musunuz Sorusu Arasındaki İlişkiyi Belirlemek İçin Yapılan Ki-Kare Analizi Tablosu

Çalışma Durumu			Kadın-Erkek Eşitliğine İnanma		
			Evet İnanıyorum	Hayır İnanmıyorum	Toplam
Çalışıyorum	Frekans		136	31	167
	Yüzde		81,4	18,6	100,0
Çalışmıyorum	Frekans		109	99	208
	Yüzde		52,4	47,6	100,0
Toplam	Frekans		167	208	375
	Yüzde		44,5	55,5	100,0

Çalışma durumu ile hanenizde kadın erkek eşitliğinin varlığına iniyor musunuz sorusu arasındaki ilişkiye bakıldığında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (χ^2 : 0,000; $p < 0,05$). Buna göre çalışan katılımcıların hanelerinde kadın-erkek eşitliğine yönelik inancın (%81,4) çalışmayan kadın katılımcılara (%52,4) göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 21. Çalışma Durumu ile Gelir Durumunuzdan Dolayı Kendinizi Dışlanmış Hissediyor Musunuz Sorusu Arasındaki İlişkiyi Belirlemek İçin Yapılan Ki-Kare Analizi Tablosu

Çalışma Durumu			Gelir Durumunuzdan Dolayı Kendinizi Dışlanmış Hissediyor Musunuz					Toplam
			Her zaman	Çoğu Zaman	Ara Sıra	Nadiren	Hiçbir Zaman	
Çalışıyorum	Frekans		6	9	16	25	111	167
	Yüzde		3,6	5,4	9,6	15,0	66,5	100,0
Çalışmıyorum	Frekans		13	38	45	32	80	208
	Yüzde		6,3	18,3	21,6	15,4	38,5	100,0
Toplam	Frekans		19	47	61	57	191	375
	Yüzde		5,1	12,5	16,3	15,2	50,9	100,0

Çalışma durumu ile gelir durumunuzdan dolayı kendinizi dışlanmış hissediyor musunuz sorusu arasındaki ilişkiye bakıldığında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (χ^2 : 0,000; $p < 0,05$). Buna göre çalışan katılımcıların %66,5'i hiçbir zaman gelir durumundan dolayı kendilerini dışlanmış hissetmediklerini belirtirken, çalışmayan katılımcılarda bu oran %38,5 olarak gerçekleşmiştir. Bu durum çalışmayan katılımcılarda işsizliğin yoksulluğu doğurduğuna yönelik inancın oluşmasında da etken olabileceği tahmin edilmektedir. Çalışmayan katılımcıların %61,5'i az veya çok gelir durumundan dolayı dışlandıklarını hissetmektedirler. Bu durum kadınların çalışma durumu ile kadın yoksulluğu arasındaki ilişki olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

Tablo 22. Eğitim Durumu ile Kadınların Çalışma Durumu Arasındaki İlişkiyi Belirlemek İçin Yapılan Ki-Kare Analizi Tablosu

Eğitim Durumu			Çalışma Durumu		
			Çalışıyorum	Çalışmıyorum	Toplam
İlkokul Öncesi	Frekans		3	18	21
	Yüzde		14,3	85,7	100,0
İlk ve Ortaokul Dönemi	Frekans		44	129	173
	Yüzde		25,4	74,6	100,0
Lisans ve Lisans Üstü	Frekans		120	61	181
	Yüzde		66,3	33,7	100,0
Toplam	Frekans		167	208	375
	Yüzde		44,5	55,5	100,0

Eğitim durumu ile katılımcıların çalışma durumu arasındaki ilişkiye bakıldığında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (χ^2 : 0,000; $p < 0,05$). Lisans ve lisansüstü eğitim seviyesindeki katılımcıların çalışma oranının diğer eğitim seviyelerine göre daha yüksek olduğu görülmüştür. İlkokul ve öncesi dönemde yani okuryazar olmayan ve sadece okuryazar durumunda olan katılımcılarda bu oran en düşük seviyede çıkmıştır. Eğitim seviyesi ile kadınların işgücü piyasasında yer alması arasında bir ilişkinin bulunduğuna yönelik hipotez doğrulanmıştır.

Tablo 23. Eğitim Durumu ile Hanedeki Kararları Kim Alır Arasındaki İlişkiyi Belirlemek İçin Yapılan Ki-Kare Analizi Tablosu

Eğitim Durumu			Hanedeki Kararları Kim Alır				Toplam
			Evin Büyüğü	Eşim	Kendim	Ortaklaşa Alınır	
İlkokul Öncesi	Frekans		5	8	7	1	21
	Yüzde		23,8	38,1	33,3	4,8	100,0
İlk ve Ortaokul Dönemi	Frekans		31	55	19	68	173
	Yüzde		17,9	31,8	11,0	39,3	100,0
Lisans ve Lisans Üstü	Frekans		12	12	17	140	181
	Yüzde		6,6	6,6	9,4	77,3	100,0
Toplam	Frekans		48	75	43	209	375
	Yüzde		12,8	20,0	11,5	55,7	100,0

Eğitim durumu ile hanedeki kararların alımı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (χ^2 : 0,000; $p < 0,05$). Buna göre eğitim seviyesi yükseldikçe hanedeki kararların ortaklaşa alınması oranının arttığı görülmektedir. Aynı şekilde eğitim seviyesi yükseldikçe kararları evin büyüğü ve eşinin aldığı söyleyenlerin oranı da düşmüştür. Bu durum eğitim seviyesi ile hane içi kararların ortaklaşa alınması arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır hipotezini doğrulamaktadır.

Tablo 24. Eğitim Durumu ile Hanenizde Kadın Erkek Eşitliğinin Varlığına İnanıyor Musunuz Sorusu Arasındaki İlişkiyi Belirlemek İçin Yapılan Ki-Kare Analizi Tablosu

Eğitim Durumu			Kadın-Erkek Eşitliğine İnanma		
			Evet İnanıyorum	Hayır İnanmıyorum	Toplam
İlkokul Öncesi	Frekans		6	15	21
	Yüzde		28,6	71,4	100,0
İlk ve Ortaokul Dönemi	Frekans		89	84	173
	Yüzde		51,4	48,6	100,0
Lisans ve Lisans Üstü	Frekans		150	31	181
	Yüzde		82,9	17,1	100,0
Toplam	Frekans		167	208	375
	Yüzde		44,5	55,5	100,0

Eğitim durumu ile evinizde kadın-erkek eşitliğinin varlığına inanıyor musunuz sorusu arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (χ^2 : 0,000; $p < 0,05$). Buna göre eğitim seviyesi yükseldikçe hanesinde kadın-erkek eşitliğine inanların oranı artmaktadır. Bu durum eğitim seviyesi ile hanedeki kadın-erkek eşitliğinin varlığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır hipotezini doğrulamaktadır.

Tablo 25. Eğitim Durumu ile Gelir Durumunuzdan Dolayı Kendinizi Dışlanmış Hissediyor Musunuz Sorusu Arasındaki İlişkiyi Belirlemek İçin Yapılan Ki-Kare Analizi Tablosu

Eğitim Durumu			Gelir Durumunuzdan Dolayı Kendinizi Dışlanmış Hissediyor Musunuz					Toplam
			Her zaman	Çoğu Zaman	Ara Sıra	Nadiren	Hiçbir Zaman	
İlkokul Öncesi	Frekans		5	6	4	2	4	21
	Yüzde		23,8	28,6	19,0	9,5	19,0	100,0
İlk ve Ortaokul Dönemi	Frekans		13	30	42	25	63	173
	Yüzde		7,5	17,3	24,3	14,5	36,4	100,0
Lisans ve Lisans Üstü	Frekans		1	11	15	30	124	181
	Yüzde		0,6	6,1	8,3	16,6	68,5	100,0
Toplam	Frekans		19	47	61	57	191	375
	Yüzde		5,1	12,5	16,3	15,2	50,9	100,0

Eğitim durumu ile gelir durumunuzdan dolayı kendinizi dışlanmış hissediyor musunuz sorusu arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (χ^2 : 0,000; $p < 0,05$). Buna göre gelir durumunuzdan dolayı dışlandığını hissedenlerin oranı ilkököl öncesi (okuryazar olmayan ve sadece okuryazar olan) katılımcılarda en yüksek oran olurken, lisans ve lisansüstü eğitime sahip katılımcılarda en düşük oran olarak gerçekleşmiştir. Bu durum kadınların eğitim seviyesi ile kadın yoksulluğu arasındaki ilişki olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

Tablo 26. Eğitim Durumu ile Cinsiyetinizden Dolayı Kendinizi Dışlanmış Hissediyor Musunuz Sorusu Arasındaki İlişkiyi Belirlemek İçin Yapılan Ki-Kare Analizi Tablosu

Eğitim Durumu			Cinsiyetinizden Dolayı Kendinizi Dışlanmış Hissediyor Musunuz					Toplam
			Her zaman	Çoğu Zaman	Ara Sıra	Nadiren	Hiçbir Zaman	
İlkokul Öncesi	Frekans		4	7	4	2	4	21
	Yüzde		19,0	33,3	19,0	9,5	19,0	100,0
İlk ve Ortaokul Dönemi	Frekans		7	12	29	40	85	173
	Yüzde		4,0	6,9	16,8	23,1	49,1	100,0
Lisans ve Lisans Üstü	Frekans		4	8	24	48	97	181
	Yüzde		2,2	4,4	13,3	26,5	53,6	100,0
Toplam	Frekans		15	27	57	90	186	375
	Yüzde		4,0	7,2	15,2	24,0	49,6	100,0

Eğitim durumu ile cinsiyetinizden dolayı kendinizi dışlanmış hissediyor musunuz sorusu arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (χ^2 : 0,000; $p < 0,05$). Buna göre cinsiyetinden dolayı dışlandığını hissedenlerin oranı ilkökul öncesi (okuryazar olmayan ve sadece okuryazar olan) katılımcılarda en yüksek oran olurken, lisans ve lisansüstü eğitime sahip katılımcılarda en düşük oran olarak gerçekleşmiştir. Bu soruya hiçbir zaman yanıtını verenlerin oranı lisans ve lisansüstü eğitim seviyesindeki katılımcılarda en yüksek oranda gerçekleşmiştir. Buna göre eğitim ile cinsiyetten dolayı kendini dışlanmış hissetme arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Yine bu durum kadınların eğitim seviyesi ile kadın yoksulluğu arasındaki ilişki olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

Tablo 27. Eğitim Durumu ile Şiddete Maruz Kaldınız Mı Sorusu Arasındaki İlişkiyi Belirlemek İçin Yapılan Ki-Kare Analizi Tablosu

Eğitim Durumu			Şiddete Maruz Kaldınız Mı					Toplam
			Her zaman	Çoğu Zaman	Ara Sıra	Nadiren	Hiçbir Zaman	
İlkokul Öncesi	Frekans		0	2	7	5	7	21
	Yüzde		0,0	9,5	33,3	23,8	33,3	100,0
İlk ve Ortaokul Dönemi	Frekans		3	8	29	22	111	173
	Yüzde		1,7	4,6	16,8	12,7	64,2	100,0
Lisans ve Lisans Üstü	Frekans		2	2	7	20	150	181
	Yüzde		1,1	1,1	3,9	11,0	82,9	100,0
Toplam	Frekans		5	12	43	47	268	375
	Yüzde		1,3	3,2	11,5	12,5	71,5	100,0

Eğitim durumu ile şiddete maruz kaldınız mı sorusu arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (χ^2 : 0,000; $p < 0,05$). Buna göre lisans ve lisansüstü eğitim seviyesine sahip katılımcılarda hiçbir zaman şiddete maruz kalmadığını belirtenlerin oranı %82,9 olurken, ilkökul öncesi seviyede bu oran %33,3 olmuştur. Eğitim seviyesi ile şiddete maruz kalma arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre eğitim seviyesi ile kadınların şiddete maruz kalmaları arasında bir ilişki bulunmaktadır hipotezini doğrulamaktadır.

Tablo 28. Eğitim Durumu ile Yoksulluk Daha Çok Kadınların Yaşadığı Bir Durum Mudur Sorusu Arasındaki İlişkiyi Belirlemek İçin Yapılan Ki-Kare Analizi Tablosu

Eğitim Durumu			Yoksulluk Daha Çok Kadınların Yaşadığı Bir Durum Mudur		
			Evet	Hayır	Toplam
İlkokul Öncesi	Frekans		17	4	21
	Yüzde		81,0	19,0	100,0
İlk ve Ortaokul Dönemi	Frekans		115	58	173
	Yüzde		66,5	33,5	100,0
Lisans ve Lisans Üstü	Frekans		81	100	181
	Yüzde		44,8	55,2	100,0
Toplam	Frekans		213	162	375
	Yüzde		56,8	43,2	100,0

Eğitim durumu ile yoksulluk daha çok kadınların yaşadığı bir durum mudur sorusu arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (χ^2 : 0,000; $p < 0,05$). Buna göre ilkökul öncesi eğitim seviyesindeki katılımcıların büyük çoğunluğu (%81) yoksulluğun kadınların yaşadığı bir durum olduğunu ifade ederken, eğitim seviyesinin artmasına bağlı olarak bu yöndeki düşüncenin diğer katılımcılar daha az ifade edildiği gözlenmiştir. Lisans ve lisansüstü düzeyde eğitime sahip katılımcıların %55,2'si bu yönde düşünmediğini ifade etmiştir. Bu durum aslında kadınlar arasında da önemli görüş farklılıklarının olduğunu göstermektedir. Öyle ki eğitim durumu ve buna bağlı olarak gelir seviyesi düşük katılımcılar yaşadıkları bu durumu cinsiyetlerine bağlamaktayken, eğitim seviyesi yüksek katılımcıların bu durumu cinsiyete bağlama oranları azalmaktadır. Buna sebep olarak ise eğitim seviyesi düşük katılımcıların aileleri tarafından kadın olmalarından dolayı okumalarına izin verilmemesi (%58,3), erken yaşta evlendirilmeleri (%81) ve kadın olmalarından dolayı çalıştırılmamaları (%85,7'si çalışmamaktadır) gösterilebilir.

SONUÇ

Günümüzde küreselleşmeyle birlikte dünyanın hızlı bir şekilde değişimine ve gelişimine şahit olunmakla beraber yine bu dönem içerisinde küreselleşmenin türlü tezatlıkları da derinleştirerek yaşadığımız dünyayı şekillendirmektedir. Bu tezatlıkların başında dünyanın bu denli gelişmişliğine karşılık yoksulluk sorunun kendini bir hayli hissettirmesi hele ki kadının ve yoksulluğun neredeyse birbirine ayrılmaz bir bağla bağlanmış olması üzerinde durulması gereken konuların başında yer almaktadır. Yoksulluk, yalnızca gelişmekte ya da az gelişmekte olan ülkelerin yaşadığı bir sorun olarak görülse de hâkim düşüncenin aksine gelişmiş ülkelerin de çözmesi gereken bir sorundur ve kavram çoğu kez ekonomiyle ilişkilendirilse de kavramın sosyal bir risk yönünün de olduğunu gözden kaçırmamak gerekir.

Kadının yoksulluğu çoğu kez geleneksel yapılar sebebiyle toplumsal cinsiyet kurallarının kadınlara biçtiği eşitsiz rollere bağlı olarak eğitim olanaklarından yararlanamama, erken evliliklerin yapılması, işgücü piyasasında yer alamama yer alsada dahi erkeklerle aynı işi yapmalarına rağmen onlara kıyasla daha düşük ücret alma gibi olumsuzluklarla kendini göstermektedir. Gerekli eğitimi alamamış, mesleki yeterliliğe sahip olamayan ve düşük ücretle çalıştırılan kadınlar sağlık hizmetlerinde faydalanmada sıkıntılar çekmekte, şiddete daha çok maruz kalmakta, kültürel, sosyal alanlardan kendini dışlanmış hissetmektedir.

Çalışma kapsamında Tokat özelinde incelenen katılımcılar arasında eğitim seviyesinin ve çalışma durumunun kadın yoksulluğunun algılanmasında önemli etkenler olduğu saptanmıştır. Buna göre, kadınların temel eğitim seviyesi düştükçe işgücü piyasasında daha az yer almakta oldukları ve buna bağlı olarak da eğitim seviyesi yüksek çalışan kadın katılımcıların hane gelirleri çalışmayan katılımcılara göre daha yüksek olduğu ortaya çıkan bulgular arasındadır. Bu durum bize eğitim seviyesinin gerek işgücü piyasasında yer almada gerekse de hane içi giren paranın belirlenmesinde temel etken olduğu ve yoksulluğun oluşmasında eğitimin belirleyici niteliğini gözler önüne sermektedir.

Kadın katılımcıların kadın-erkek eşitliğinde ve bu eşitliğin yansımalarında konu hakkındaki düşünceleri ve deneyimlerinde eğitim ve ekonomik durum yine kilit bir rol oynamaktadır. Balkan'ın (2017) ve Konuş'un (2020) çalışmalarında da ortaya konulduğu gibi, çalışmayan ve eğitim seviyesi düşük olan katılımcılar hanelerindeki kadın-erkek eşitliğine yönelik inançları çalışan kadın katılımcılara göre daha düşüktür ve yine eğitim seviyesinin düşüklüğüne bağlı olarak gelir seviyelerinin az olduğu hanelerde kadınlar hane içi kararlarda söz sahibi olmada sönük kaldıkları görülmektedir. Bu durum bize özel alandan sıyrılıp kamusal alanda da yer alabilen kadınların üzerinde eşlerinin baskısının azaldığını ve kendilerini daha hür ifade edebildiklerini alınacak kararlarda etkin olduklarını göstermektedir. Eğitim seviyesi düşük ve ev hanımı olan kadınların hanelerinde gerek eve giren paranın hesabı gerekse de alınacak kararlarda evin reisi olan erkekler tarafından alınması durumu bu hanelerde erkek egemenliğinin daha hissedilir bir durum olduğunu göstermektedir.

Çocuk yaşta evlendirilen ve erken çocuk sahibi olan düşük eğitilmiş kadınların çok daha farklı statüde yer alan eğitilmiş, donanımlı ve kültürlü kadınlara kıyasla toplumsal alandan kendilerini daha çok dışlanmış hissettikleri görülmektedir. Çünkü daha çok ev hanımı olan bu kadınlar gerek gündelik işlerinin yoğunluğu gerekse çocuk ve yaşlı bakımı gibi sorumlulukların yüklenilmesinden ötürü hane içine hapsedilmekte ve günün büyük bir çoğunluğunu hane içinde geçirmektedir. Eğitim seviyesi yükseldikçe kadınlar siyasi, sosyal ve ekonomik alanlarda daha çok yer alabilmekte olup sosyal faaliyetleri daha çok gerçekleştirebilmekte ve kendilerini toplumsal alanlardan dışlanmış hissetmemektedirler. Eğitim düzeyinin bir diğer etkili olduğu unsur kadınların şiddete maruz kalmalarıyla ilgilidir. Katılımcı kadınların eğitim düzeyi yükseldikçe şiddete neredeyse hiçbir zaman maruz kalmadıkları ortaya çıkarken eğitim seviyesinin az olduğu kadınlarda gerek ekonomik özgürlüklerinin ellerinde olmamasından ötürü eşlerine olan bağımlılıkları hasebiyle şiddete çok daha fazla maruz kalarak seslerini çıkaramamaktadırlar. Ancak bu durumu son yıllarda kadına şiddetin giderek arttığı Türkiye için genelleme yapamamaktayız. Çünkü günümüzde kadınlar eğitim seviyesi ne olursa olsun gerek fiziksel gerekse de psikolojik şiddeti az ya da çok bir şekilde deneyimlemektedir.

Yoksulluğa neden olan eğitimsizlik, işsizlik, ülkede kadınlara yönelik düzenlemelerin yetersiz oluşu, gelir dağılımındaki adaletsizlikler ve cinsiyete dayalı ayrımcılıklar kadınları toplumsal alanlarda daha çok kırılğan yapmakta ve hayat mücadelesinde daha çok gayret göstermesine neden olmaktadır. Oldukça geniş bir tartışma alanına sahip olan kadın yoksulluğunun temel nedeni araştırmamızda eğitim seviyesinin düşüklüğüne ve buna bağlı olarak da kadınların iş gücü piyasasında çok fazla yer alamamalarına bağlı olarak ele alınmıştır.

Çalışmada kadın yoksulluğunda en temel hususlar yetersiz eğitim ve ekonomik özgürlüğe sahip olamamak olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir kadının ekonomik olarak özgür olması ise ancak iyi bir eğitim alması ile gerçekleşmektedir. Bu nedenle ülkemizde ve Tokat'ta kadınların yaşadığı yoksulluğun yegâne çaresi kadınların eğitimine günümüzde verileden çok daha fazla önem vermektir.

KAYNAKÇA

Açıkgöz, R. (2010). Kadın yoksulluğu üzerine bir inceleme. *T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Hakemli Araştırma Dergisi*, 45-60.

Açıkgöz, R., ve Yusufoglu, Ö. (2012). Türkiye'de yoksulluk olgusu ve toplumsal yansımaları. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 76-116.

Akkul, R. (2011). *Cinsiyetler arası gelir eşitsizliğini gidermede mikro kredi uygulamalarının etkinliği: Bilecik ili örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Bilecik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilecik.

Aksu Kocatürk, G. ve Şengül, M. (2020). Kapitalist ataerki ilişkiler ve kentsel mekânda kadınların gündelik hayatının coğrafyası: Tokat örneği. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 75(2), 715-746.

Alptekin, D. (2014). Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Örüntüsünde Kadının Yoksulluğu ve Yoksunlukları, *Ayrıntı Yayınları*, 15-33.

Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Sakarya: Sakarya Yayıncılık.

Balkan, N. (2017). *Kadın Yoksulluğu ve Yoksulluğun Kadınlaşması: Kırklareli İlinde Bir Alan Araştırması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı, Kırklareli.

Bayat, İ. (2015). Türkiye'de yoksul hanelerde yaşayan kadınların enformel istihdama katılma nedenleri. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 1, 53-69.

Dinçoflaz, N. J. (2009). *Kentteki Kadının Yoksulluğu ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'nün Kadın Yoksulluğuyla Mücadele Politikaları*. Yayınlanmamış sosyal yardım uzmanlık tezi. Türkiye: T.C.Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Ankara.

Duyan, G. Ç. (2010). Yoksulluğun kadınlaşması: Altındağ örneği. *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 21(21), 19-29.

Gerşil, G. (2015). Küresel boyutta yoksulluk ve kadın yoksulluğu. *Yönetim ve Ekonomi*, 22(1), 159-181.

Gökmen, Ç. E. ve Gökovalı, Ummuhan (2016). Hane içine gizlenen kadın yoksulluğu: Muğla-Mardin örneği. *ODTÜ Gelişme Dergisi*, 43, 157-190.

Güneş, F. (2011). Farklı emek kategorileri açısından kadın yoksulluğu. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 29, 217-248.

Güzel, S. (2011). Kadın yoksulluğu ile mücadelede dünya bankası ve mikro kredi uygulaması: Türkiye açısından bir değerlendirme. *Azerbaycanın Vergi Journalı*, 79-96.

Hamamcı, E. D. E. ve Anık, Kübra (2020). Kadınların yoksullukla mücadelesinde sosyal yardımların rolü: erzurum'da bir uygulama. *Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 10, 105-131.

Kızıloğlu, R., Uzunöz, M., ve Gündüz, O. (2012). Türkiye'de Mikrokredi Uygulamalarının Kadın Yoksulluğu Açısından Önemi. Tarım, Yoksulluk ve Kalkınma Kongresi Bildiri Kitabı içinde (s. 429-439). Konya: 10. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi.

Konus, E. S. (2020). *Kadın Yoksulluğu: Seçilmiş Ülkeler Üzerine Bir İnceleme*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.

Meneviş, N. (2019). *Kadın Yoksulluğu İle Mücadelede ve Kadın Güçlenmesinde Bir Kalkınma Politikası Aracı Olarak Mikro Kredi Uygulaması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Bilim Dalı, Ankara.

Özhasar, B. (2013). *Yoksul Hanelerde Sosyal Dışlanmanın Boyutları: Aydın İli Örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı, Aydın.

Saçlı, A. (2019). Türkiye'de kentsel yoksulluk olgusu üzerine bir değerlendirme. *Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi*, 2(2), 1-21.

Şener, Ü. (2019). *Kadın Yoksulluğu*. Ankara: TEPAV Değerlendirme Notu.

Tire, O. (2017). Toplumsal cinsiyet rolleri açısından Türkiye'de kadın yoksulluğu. *Mavi Atlas*, 5, 97-112.

Turgut, A. Ş. (2019). Türkiye'deki gelir eşitsizliğinin toplumsal cinsiyet, kadının istihdamı ve kadın yoksulluğu açısından değerlendirilmesi. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 315-329.

Yıldırım, S., ve Özdemir, A. (2013). Yapabilirlikten yoksunluk bağlamında Türkiye'de kadın yoksulluğu. *Hak-İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 2(4), 50-83.